

Colin Teevan: Švejk Mestno gledališče ljubljansko

Vem, da se ne spodobi, ampak v gledališču pogosto gledam na uro. Najbrž zato, ker se je teater znašel na točki prehoda, ko se pogosto zdi, da vsakdo pridobiva novo vlogo, ki še ni povsem izoblikovana oziroma jasno zamejena. Kot rezultat pogosto vidimo bodisi površnost ali različne načine prelaganja odgovornosti (recimo z režiserja na igralce). Izjemno sem se torej razveselila, ko sem se med predstavo *Švejk* v režiji Jake Ivanca zalotila v prijetnem, sproščnem razpoloženju in želji, da bi predstava trajala vsaj še minuto dlje.

Najbrž je bilo tako zato, ker se je zdelo, da so vsi sodelavci tega študija vedeli, kaj je njihova naloga; ima to – pomenljivo – kaj opraviti z avtoriteto? Zdi se, da je Ivanc projekt spretno krojil po vnaprej premišljenem kroju, kar ni samoumevno. Številni gledališki elementi; igra (naj izpostavim predvsem izvrstnega Gašperja Tiča v vlogi oberlajtnanta Lukáša ter sijajnega Lotosa Vincenca Šparovca kot Švejka), uigranost, luč, glasba, gib ... se ujamejo v harmonično celoto.

Tudi režijsko projekt deluje, zaznati ni nobene površnosti, vse se zdi premišljeno – način, kako papir zamenja jesensko listje, stiropor sneg, kako se pasji rep natakne na prst igralca, da lahko miglja, kako se na povodcu sprehaja pasji duh; morda zato, ker danes ni več zvestih duš? Ali pa zato, ker se nobena duša, ki po smrti zakroži in biva v drugem telesu (npr. konja ali krave, kot pojasni Švejk), ne utelesi v psu, ker v vojni ni zvestih, vdanih prijateljev?

Da; v ozadju je vojna, v kateri si nihče – niti deklarirani bebec – ne more privoščiti, da bi bil komu pes. V predstavi je vojna namerno ignorirana, postavljena v ozadje. In ali ni to prav »to«? Ignoranca in posvečanje oziroma preusmerjanje h kar se da posvetnim zadevam sta simptoma postdemokracije, ki jo živimo. V predstavi je, pravzaprav, v ospredju karneval.

Zdi se, da režiser potisne v ospredje predvsem upravni sistem z vsemi njegovimi organi in dreza v srž problema; pasivnost, nemotiviranost, nesposobnost, ki se širi od spodaj navzgor. Kdo je tu bebec, za katere-

ga se prostovoljno oklicuje Švejk, in zakaj? V ozadju nedvomno čemi tudi strah pred neuspehom – nadporočnik bi naredil vse za nadrejnega; samo v vojno ne bi šel, tako kot bi – recimo – kdo tu in tam raje prodal kakšno podjetje v sposobnejše roke. V Ivančevem *Švejku* smo torej priča prikazu prelaganja odgovornosti; če se pretvarjamo, da vojne ni, je morda tudi nikoli zares ne bo. Če se le ne bo kdo pod nami, recimo Švejk, zganil in sprožil plaza dogodkov, ki nas bo, navsezadnje, potisnil v smrt.

Sproščena, nedolžno smešna atmosfera se v zadnjem prizoru presenetljivo prepričljivo sprevrže v tesnobno, žalobno občutje; na koncu je pravzaprav vseeno, katerega členu v verigi pripadamo – vse nas čaka smrt. Je Švejk nanjo bolje pripravljen kot njemu nadrejeni oberlajtnant Lukáš? Morda. Z brezbriznostjo, prebrisanostjo (ali naivnostjo?) ter kancem oportunitizma pluje mimo vseh ovir in ostaja neustrašen in – predvsem – živ. Kljub temu je tudi on, konec koncev, del problema, pasivno sledeč dogmatičnosti sistema, v katerem deluje. Ni aktiven lik in ne prinaša spremembe, zdi se celo, da kljub njegovi človečnosti ne more ustaviti drvenja v prepad.

Kot pripombo pod črto dodajam, da bi si lahko, kakor Švejk, tudi režiser predstave pri idejni zasnovi dovolil nekoliko več ambicioznosti, s čimer bi sicer lepo zaokrožena uprizoritev dobila še nekaj dodane vrednosti in morda prebila kakšno ustaljeno prakso.

ANJA RADALJAC